

КОМИСИЈА ЗА ОЦЈЕНУ ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И
КАНДИДАТА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
"КОМУНИКАЦИЈА УЧЕСНИКА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ
ПРОЦЕСА У ДИДАКТИЧКИМ ТЕОРИЈАМА И НАСТАВНОЈ
ПРАКСИ", кандидата мр Семира Шејтанића

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВИЈЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
БАЊА ЛУКА

ИЗВЕШТАЈ

о оцјени подобности теме и кандидата за израду докторске дисертације
"Комуникација учесника васпитно-образовног процеса
у дидактичким теоријама и наставној пракси"
кандидата мр Семира Шејтанића

На основу члана 71. Закона о високом образовању („Службени гласник Републике Српске“, број 73/10) Наставно-научно вијеће Факултета, на сједници одржаној 10.04.2012. године именовало је Комисију у сљедећем саставу:

1. проф. др Миле Илић, редовни професор за уже научне области Општа педагогија, Дидактика и Методика разредне наставе, Филозофски факултет у Бањој Луци, предсједник
2. проф. др Драго Бранковић, редовни професор за ужу научну област Општа педагогија, Филозофски факултет у Бањој Луци, члан
3. проф. др Вељко Банђур, редовни професор за ужу научну област Методика васпитно-образовног рада, Учитељски факултет у Београду, члан

На основу увида у поднесену документацију, Комисија подноси сљедећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Биографски подаци, научна и стручна дјелатност кандидата

Мр Семир Шејтанић рођен је 14.03.1977. године у Чапљини, БиХ.

У периоду 1997-1999. године студирао је на Универзитету "Џемал Биједић" у Мостару и стекао звање наставник исламске вјеронауке.

На Наставничком факултету Универзитета "Џемал Биједић" студирао је педагогију од 2000. до 2009. године.

Четворосеместрални магистарски студиј педагогије студирао је на Филозофском факултету Универзитета у Бањој Луци у периоду 2005-2004. године, стекавши звање магистар педагошких наука.

Био је наставник исламске вјеронауке у Основној школи "Врапчићи" од 1999. до 2004., а професор психологије и логике, Карађоз-бегова медреса у

Мостару, од 2004. до 2005. године. Радио је на радном мјесту педагога у IV основној школи у Мостару од 2004. до 2009. године. Директор је у Основној школи "Мујага Комадина" у Мостару, од 2009. године, гдје и сада ради. Укупно радно искуство (5 година као наставник, 1 година професор, 5 година педагог, 3 године директор).

Кандидат је на завидном нивоу савременог информатичког образовања. Оспособљен за рад на рачунару, Microsoft Office 2003, 2007, 2010 (Word, Excel, Power Point) Internet, Corel, Joomla. Посједује велика искуства у раду са мултимедијалном опремом. Званични је уређивач web страница појединаца и институција; посебно поменимо web странице: Народна библиотека Мостар www.nbm.ba, IV Основна школа Мостар, Основна школа "Мујага Комадина" www.os-mujagakomadina.com и Педагошки завод Мостар www.pzm.ba.

Учесник је бројних семинара, савјетовања, развојних истраживања и пројеката унапређивања образовања и васпитања дјете и младих у школи, општини, кантону и ентитету (ФБиХ). Био је често водитељ едукацијских пројеката и тренер у обукама у оквиру радионице које су организовале међународна удружења и Педагошки завод Мостар. Предсједник је кантоналног актива педагога у Мостару.

Из подручја пријављене теме, кандидат је објавио 4 научна рада, која овдје сажето приказујемо.

1. ***Креативност и иновативност наставника у савременој школи*** (2011). Сарајево: "Наша школа" часопис за теорију и праксу одгоја и образовања, бр. 57/227, стр. 31-37.

Овдје су разматране двије димензије наставниковог дјеловања у савременој школи - његова креативност и иновативност у васпитно-образовном процесу као вишесмјерној, динамичној и сложеној комуникацији од које се очекује да стимулише развој когнитивних, емоционалних, моралних и стваралачких потенцијала сваког ученика - другог учесника такве педагошке комуникације. Резултате проучавања аутор је презентовао и успјешно интерпретирао у оквиру посебних поглавља о потребама и значају иновативног изражавања у савременој школи, прихватању иновација у настави, значају креативности наставника за развој иновација у стилу рада наставника као фактора развоја креативног изражавања.

2. ***Мотивација као педагошка димензија стила рада наставника и њена повезаност са школским успјехом***. Бања Лука: "Наша школа" часопис за теорију и праксу васпитања и образовања, бр. 1-2/2010, стр. 227-234.

Рад је посвећен расвјетљавању психопедагошких обиљежја мотивације, стила рада наставника и њеној релацији са школским успјехом као кључним изходистем укупних комуникацијских процеса у настави. Анализиране су потребе или мотиви ученика, везе између мотивације и школског успјеха, стил рада наставника и његова повезаност са мотивацијом ученика.

3. ***Улога и стил рада наставника у савременој школи***. Зеница: "Дидактички путокази" часопис за наставну теорију и праксу, бр. 52/2009, стр. 63-65.

Узимајући у обзир промијењену улогу наставника и његовог цјелокупног односа и стила рада, као препознатљиве намјерне и усмјерене активности, у раду су презентовани савремени погледи на улогу и стил рада наставника у школи. У савременој школи ученик се доводи у позицију субјекта и равноправног наставника партнера. То значи да ученик добива исту улогу коју има наставник у васоутби-образовном процесу. Од стила рада наставника у великој мјери зависи и успјех ученика. Успјешни наставници који уважавају ученике и њихово мишљење, организоват ће наставни рад тако да и ученици и он сам теже истом циљу. Ово обиљежје можемо препознати код наставника са демократским стилем који је педагошки стимулативан у интерперсоналној комуникацији у иновативној настави, како је у овом раду образложено.

4. Квалитативни и квантитативни мониторинг инклузије у основним школама у Босни и Херцеговини, у коауторству у четворочланом тиму. Зборник Радова. Educ Aid, 2009, стр. 69-87.

Резултати емпиријског истраживања моторинга инклузије, чији битан аспект је позиција ученика са посебним потребама у наставној комуникацији, систематски су анализирани у оквиру поглавља фокусираних на карактеристике образовног система у БиХ, квантитативни дио истраживања школско и наставно особље, ученик са посебним потребама, индивидуалне едукативне програме, однос са другим институцијама и са породицом, радионичке пројекте за инклузију и позитивну одгојно-образовну праксу, а затим су изведени одговарајући закључци значајни за стратешко-развојне промјене унапређивања наставне праксе и за даља истраживања.

На основу наведених чињеница, приказа и осврта, можемо дати оцјену да је мр Семир Шejтанић подобан кандидат за израду докторске дисертације.

2. Значај и научни допринос истраживања

Једно од најактуелнијих подручја истраживања у оквиру различитих система наука јесу комуникације у међуљудским интеракцијама у свим подручјима рада, стваралаштва и живота. Отварају се и нова истраживачка подручја савремене комуникологије. Иако се повећава број ауторских радова из педагошке комуникологије, многа питања остала су отворена, а комуникација учесника васпитно-образовног процеса у дидактичким теоријама и наставној пракси (што је пријављена тема ове дисертације) још није цјеловитије теоријски проучена, нити је систематски емпиријски истражена. Истраживање комуникација и интеракција у интерперсоналним односима између ученика и наставника, ученика и стручних сарадника (посебно педагога), директора и наставника, може довести до нових трајније вриједних научних педагошко-дидактичких сазнања и развојно-практичних импликација.

Ослањајући се на теоријска схватања страних и домаћих научника (Хјуз, 1959; Фландерс, 1971; Братинић, 1993; Сузић, 1995; Вилотијевић, 1997; Илић, 2000; Богнар-Матијевић, 2002; Мусић, 2010...) и неколико претходних тангентних истраживања, кандидат је дефинисао основне појмове, а затим развио тематски прикладан методолошки концепт емпиријског истраживања.

Одредио научни, практични и друштвени значај истраживања.

Научни значај истраживања односи се на анализу, провјеру и евентуалну разраду теоријских поставки за cjеловитије проучавање ове области, пошто проблем комуникација учесника васпитно-образовног процеса није подробније сагледан.

Такођер, научни значај састоји се и у метатеоријском проучавању дидактичких теорија тј. једног њиховог аспекта, комуникативног. Овај рад моћи ће послужити као полазна основа будућим истраживачима који буду проучавали ово подручје комуникације.

Практични значај истраживања, састојао би се у томе, што може бити од изузетне важности за наставнике, ученике и менаџмен школе који ће на основу добивених резултата истраживања, моћи препознати и уносити промјене у комуникацији као и тежити унапређењу постојеће и развијању квалитетније комуникације и функције побољшања квалитета токова и исхода васпитно-образовног рада.

За будућност сваког друштва од изузетне је важности како и колико се посвећује пажња васпитању и образовању. Прошло је вријеме када је било довољно само декларативно подржавати васпитање и додатну едукацију. Вријеме у коме живимо тражи од нас активност у сваком пољу живота и рада. Уколико желимо говорити о побољшању квалитета комуникације, побољшањима у наставном процесу уопће, наш приступ је неопходно мијењати и побољшавати.

Друштвени значај истраживања комуникације у васпитно-образовном процесу има посебну вриједност у нашим актуелним друштвеним збивањима. И ученицима и наставницима могуће је обезбиједити контекст учења функционалнијих форми понашања у комуникацијама, јер ће бити показано да се комуникација може развијати, учити и унапређивати.

Добиће се показатељи о томе да у наставном процесу ученици и наставници могу да учествују као личности, као произвођачи, носитељи и бранитељи својих идеја, ставова, мишљења, уз све посебности њихових потреба и осјећаја, њиховог свеукупног идентитета. Истраживање може бити сигнал за подузимање одговарајућих радњи, мјера и поступака од стране релевантних друштвених чинилаца на побољшању и унапређењу комуникације јер је то у коначници повезано са унапређењем васпитно-образовног процеса.

Предмет истраживачког рада јесте проучавање теоријских теоријских схватања комуникације кроз различите епохе, истраживање ставова наставника, ученика, педагога и директора школа о комуникацији у школи; затим расвјтљавање савремених дидактичких теорија и њихових гледања на комуникацију те сагледати комуникације учесника васпитно образовног процеса кроз савремене наставне системе.

Истраживање је усмјерено на освјетљавање и разумијевање комуникација дјетета у савременој школи у васпитно-образовном процесу. Пажња је посвећена персоналним чиниоцима у школи (ученицима, наставницима и менаџерима школа) и њиховој међусобној комуникацији јер су они носиоци развоја и стварања социјалних односа и демократије у школи. Такође је планорано сагледавање и комуникације у савременим дидактичким теоријама.

Полазећи од ученог и назначеног предмета, *циљ истраживања* је: Истражити и анализирати педагошку мисао о комуникацији учесника васпитно-образовног процеса кроз различите педагошке епохе и наставне системе, те установити показатеље процјена и мишљења учесника васпитно-образовног процеса о томе у којој мјери је комуникација у наставној пракси демократска, отворена, ненасилна и да ли је у складу са поставкама комуникације у дидактичким теоријама, те да ли постоји потреба и могућност стручног оспособљавања учесника за партнерску, ненасилну и респонсибилну комуникацију са позитивним васпитно-образовним ефектима.

Тај циљ конкретизован је у сљедеће *задатке истраживања*:

1. На основу стручне литературе, сагледати педагошко-дидактичку мисао и установити, каква је комуникација између ученика и наставника била у различитим историјско-педагошким епохама:
 - а) робовласничкој и феудалној епохи и б) буржуаској и савременој епохи претежно;
2. Анализирајући стручну и педагошку литературу испитати, каква је комуникацију учесника васпитно-образовног процеса;
 - а) у старој школи, б) у новој школи и в) у савременој школи;
3. Испитати и утврдити да ли постоји статистички значајне разлике у процјенама;
 - а) међу ученицима и наставницима; да у савременим иновативним наставним системима (респонсибилна настава, проблемска настава, хеуристичка настава, егзампларна настава, програмирана настава, настава различитих нивоа сложености) доминира демократска и толерантна комуникација у односу на традиционалну наставу у којој преовладава нетолерантна и аутократска комуникација и
 - б) међу наставницима и директорима; да у савременим иновативним наставним системима (респонсибилна настава, проблемска настава, хеуристичка настава, егзампларна настава, програмирана настава, настава различитих нивоа сложености) доминира демократска и толерантна комуникација у односу на традиционалну наставу у којој преовладава нетолерантна и аутократска комуникација.
4. Компаративном анализом истражити и анализирати комуникацију између ученика и наставника у свјетлу савремених дидактичких теорија у односу на традиционалну наставу, и то су теорије;
 - а) Критичко-конструктивна (Wolfgang Klafki), Теорија поучавања (Wolfgang Šulc), б) Информационо-кибернетичка (Felix fon Kube), в) Теорија курикулума (Kristina Meler) и г) Критичка теорија наставне комуникације (Rainer Winkel);
5. Испитати да ли постоји статистички значајна разлика у процјени ставова и учесника васпитно-образовног процеса о потешкоћама које отежавају међусобну комуникацију на релацији;
 - а) ученик-наставник, б) наставник-директор, в) педагог-ученик и г) ученик-директор.
6. Установити ставове ученика и наставника о томе да ли наставници у наставном процесу и ваннаставним активностима подучавају ученике вјештинама интерперсоналне комуникације;

7. Испитати и utvrditi da li postoji statistički značajne razlike u procjenama među učenicima i nastavnici; da je u realizaciji vannastavnih aktivnosti pretežno dominantna demokratska, nenasilna, partnerski i pedagoški stimulativna komunikacija;
8. Utvrditi i analizirati stavove nastavnika, direktora, učenika i pedagoga o kvaliteti interpersonalne komunikacije;
9. Saгledati, analizirati i uporediti, da li je u realizaciji nastavnih sadrжаја dominantna demokratska i otvorena komunikacija (Flandersova lista).

Имајући у виду дефинисани проблем, кандидат је конкретизовао циљ и истраживања и *главну хипотезу* која гласи: Претпостављамо да се комуникација учесника васпитно-образовног процеса кроз различите педагошке епохе мијењала, те да нема статистички значајне разлике у процјени учесника васпитно-образовног процеса, да комуникација у наставној пракси није у довољној мјери демократска, отворена, ненасилна и да није у складу са поставкама комуникације у дидактичким теоријама, те да постоји потреба и могућност стручног оспособљавања учесника за партнерску, ненасилну и респонбилну комуникацију са позитивним васпитно образовним ефектима.

Ова главна хипотеза, аналогно задацима истраживања, конкретизиована је и *подхипотеза истраживања*:

1. Претпостављано да је комуникација између ученика и наставника у различитим историјско-педагошким епохама била:
 - а) робовласничкој и феудалној епохи углавном: аутократска, нехумана и насилна и б) буржуаској и савременој епохи претежно: демократска, отворена, хумана, интерактивна уз подстицање сарадничког духа и толеранције.
2. Анализирајући стручну и педагошку литературу претпостављамо да ћемо utvrditi da je komunikaciju учесника васпитно-образовног процеса :
 - а) у старој школи насилна, аутократска и једносмјерна, б) у новој школи педагошко-стимулативнија и двосмјерна и в) и савременој школи демократска, партнерска и сарадничка.
3. Претпостављамо да не постоје статистички значајне разлике у процјенама између ученика и наставника, да у савременим иновативним наставним системима доминира демократска комуникација у односу на традиционалну наставу у којој доминира аутократска комуникација.
4. Претпостављамо да је у савременим дидактичким теоријама комуникација демократска, отворена, да допушта ученику да има властито мишљење и да обликује своје ставове као и могућност да се ученик обрати истим ријечима и начином како то чини наставник према ученику.
5. Претпостављамо да не постоји статистички значајне разлике у процјенама међу учесницима васпитно-образовног процеса о потешкоћама које ометају комуникацију.
6. Претпостављамо да не постоје статистички значајне разлике у процјенама међу ученицима и наставницима о подучавању вјештина комуникације у наставним и vannastavnih активностима.
7. Претпостављамо да не постоје статистички значајне разлике у процјенама међу ученицима и наставницима да је у реализацији vannastavnih активности

претежно доминантна демократска, ненасилна, партнерски и педагошки стимулативна комуникација између ученика и наставника.

8. Претпостављамо да нема статистички значајне разлике у процјени наставника и менаџмента школа о квалитети међусобне комуникације
9. Претпостављамо да је комуникација наставника са ученицима у реализацији наставних садржаја отворена и демократска

Избор метода педагошких истраживања условљен је екстензитетом и интензитетом предмета, циљем и задацима истраживања, те изворима теоријске и емпиријске спознаје. С обзиром на те елементе овог истраживања, кандидат је, с правом, одабрао следеће *методе истраживања*:

Аналитичко – дескриптивна метода, Метод теоријске анализе и Sarvey метод.

Њиховом примјеном олакшат ће се прихватање или одбацивање постављених хипотеза.

Аналитичко – дескриптивна метода користи се у овом педагошком истраживању за анализу, описивање и интерпретацију емпиријски установљених показатеља комуникације између учесника васпитно-образовног процеса (ученик-наставник, наставник-директор) .

Метод теоријске анализе и синтезе примјењује се у проучавању педагошких феномена за које постоје поуздани теоријски извори, као што су педагошке публикације, монографије, уџбеници и приручници, општа и стручна педагошка литература, научна дјела, научни чланци и расправе итд. Овај метод је основ у теоријском проучавању комуникације учесника васпитно-образовног процеса у оквирима одабраних дидактичких теорија.

Избор ове методе условљен је, не само потребом да се проучи теоријска основа цјелокупног истраживања, него и нужношћу доказивања хипотеза која ће се односити на ставове учесника васпитно-образовног процеса о међусобној комуникацији као и за проучавање дидактичких теорија као и потреби анализе и интерпретације резултата овог истраживања. Методу теоријске анализе и синтезе кандидат ће користити у приликом анализирања резултата ранијих истраживања, те код уопћавања и систематизације теоријског оквира истраживања.

Планирано је као основну методу овог истраживачког рада коришћење Sarvey истраживачка метода. У овом пројекту примјењиваће се за испитивање ставова, увјерења или интереса људи, те је оквир за кориштење различитих техника, као што су технике анкетирање, интервјуисање и сл. Овом методом кандидат ће испитати ставове учесника о међусобној комуникацији.

У оквирима одабраних метода кандидат ће користити следеће *истраживачке технике*: Анализа педагошке документације; скалирање; посматрање; фокус група и статистичке технике обраде прикупљених података.

Примјена тих техника увјерљиво је образложена у истраживачком пројекту.

За тестирање хипотеза, докторант ће користити следеће статистичке поступке и технике: аритметичку средину, мод, медиан, стандардну девијацију, стандардну погрешку, Н1-квадрат тест и графички приказ резултата.

Приликом обраде добивених података користит ћемо се статистичким програмом SPSS ver. 20 for windows.

Инструменти који ће се примјењивати у овом истраживању одабрани су у складу са природом проблема, постављени предметом, циљевима, задацима и хипотезама истраживања. У истраживању ћемо користити следеће инструменте:

- *Скале процјене,*
- *Протокол посматрања интеракцијске анализе и*
- *Водич за модераторе фокус група.*

Сажето су приказани садржаји тих мјерних инструмената.

Популацију из које ће бити узорак *испитаника* у овом истраживању сачињаваће ће ученици осмог разреда основне школе, предметни наставници (ангажовани од 6 до 9 разреда), директори и педагози и то у 22 основне школе на подручјима градова: Мостар, Јабланица, Коњиц, и Столац. О величини популације говори податак да је у осмим разредима укупно 1493 ученика рапорјеђених у 64 одјељења. Број наставника (популација) који је укључен у реализовање васпитно-образовног рада је 65. Свака школа има једног директора и педагога, односно истраживањем је обухваћена популација у којој су 22 директора и 22 педагога основне школе.

При избору узорка истраживања из основног скупа удовољено је основним критеријима (критериј величине, репрезентативности, хомогености, поузданости,...). Узорком истраживања биће обухваћени ученици из по два одјељења, наставници, педагози и директори из 7 градских, 2 приградске и 1 сеоска школа. Дакле, сруктура узорка биће:

- 256 наставника, односно 54,5% од броја наставника у популацији;
- 525 ученика, односно 35,2 % од популације ученика;
- 13 директора/помоћника, односно око 50 % њих;
- 13 педагога, односно око 50% од популације педагога.

Планиране су организација и динамика реализације емпиријског истраживања. Утврђене резултате кандидат ће приказати табеларно и графички, студиозно анализирати и синтетизовати у виду јасних закључака.

Научни допринос планираних проучавања и истраживања, односно докторске дисертације, је у метатеоријској ревалоризацији кључних поставки главних дидактичких теорија и испитивању могућности њихове примјене у откривању битних димензија комуникације учесника васпитно-образовног процеса, а затим у емпиријској идентификацији процјена тих учесника како би се у наставној пракси идентификовали позитивни и негативни елементи интерперсоналне комуникације, те развили педагошке стратегије и дидактички модели и варијанте иновативне наставе у којој би била остваривана стимулативна обиљежја интерперсоналне комуникације у функцији побољшања токова и исхода наставно-васпитног процеса у савременој школи.

Респектујући наведене приказе, запажања и чињенице можемо извести оцјену да је пријављена тема подобна за израду докторске дисертације.

3. Оцјена и приједлог

Мр Семир Шејтанић је завршио студиј педагогије у четворогодишњем трајању, а затим постдипломски (четворосеместрални) студиј педагогије стекавши звање магистар педагошких наука. Има четири објављена научна рада из подручја пријављене теме. Стекао је вишегодишње радно искуство наставника, педагога и директора школе, а учесник је и водитељ бројних семинара, савјетовања и развојних пројеката, што може олакшати емпиријско истраживање и интерпретацију његових резултата. Из тога произлази оцјена да је подобан кандидат за израду докторске дисертације.

Избором сложеног, научно, практично и друштвено релевантног предмета проучавања, који још увијек није цјеловитије истражен, његовим теоријским заснивањем и развијањем тематски прикладног методолошког концепта емпиријског истраживања (са значајем, циљем, задацима, хипотезама, методама, техникама, инструментима, поступцима статистичке обраде података, динамиком организације истраживања) испољио је одговарајући ниво теоријских и методолошких компетенција за научну обраду пријављене теме и незаобилазан допринос развоју педагошке науке и унапређивање у интерперсоналне комуникације у васпитно-образовној пракси. Комисија се слаже у оцјени да је тема "КОМУНИКАЦИЈА УЧЕСНИКА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ ПРОЦЕСА У ДИДАКТИЧКИМ ТЕОРИЈАМА И НАСТАВНОЈ ПРАКСИ" подобна за израду докторске дисертације.

Зато имамо част и задовољство да предложимо да Наставно-научно вијеће Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци одобри израду ове докторске дисертације.

Комисија прихвата приједлог да се за ментора именује проф. др Миле Илић.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

Бања Лука:
30.05.2012.

1. др Миле Илић, предсједник

2. др Драго Бранковић, члан

3. др Вељко Банђур, члан